

ubicumque essentia rei est, ibi quoque est potentia. Quæ ut iam docuimus essentiæ protensio quædam est, et extensio. Ubi vero potentia est, ibi necessario est, et actio, vel in essentia, vel ex essentia. Nam hæc protensio, et extensio tum potentiæ est, tum etiam essentiæ. Necesario igitur, Mens secunda, quia coessentialis sit Patri, et Filio, computens quoque, et cooperans illis erit, et omnipotens, et omnia efficiens. At ubi ea efficiet? In se ne, an extra se? Non in se quidem, quoniam ea, a Patre, et Filio in eam sunt transfusa iam perfecta. Ergo extra se. At non in eos, unde ea suscepit, et nulla productio, sit versus supera. Ergo vel circa se, vel infra se. Circa se quidem intellectus, de quibus agebamus. Infra se vero, ea omnia quæ intellectibus hisce sunt natura, inferiora. Quales anima, natura, qualitates, forma, corpora. Circa se quidem, an omnes intellectus, aut quosdam. Et infra se itidem, an omnia quæ diximus modo, animas, naturas, et cetera, an vero tantum quædam? Si quædam dicatur, inferemus, vel quia impotens, et sic non omnipotens, contra demonstrata, vel quia noluit, et entibus, quæ promi poterant invidit. At nulla in summum bonum cadit invidia. Vel nesciit producere, et sic non amplius mens. Si enim nescit, neque etiam intelligit. Si non intelligit, non est intellectus. Igitur produxit omnia. Non in se, non supra se, ut est ostensum. Ergo circa se, et infra se. Nullus enim alius, aut fuit, aut potuit esse locus, quo entia, quæ in se habebat promeret. An ut iis omnibus exinaniretur? An vero, ut omnia sua sibi retineret, alia suis similia proferet? Ita prorsus, ratione quam sæpe commemoravimus. Omne producens sibi similia producere, iis modis, qui sunt iam explicati. Hoc ergo merito maximo, quod circa se, et infra se omnia produxerit, νοῦς δημιουργός Mens opifex ab Hermete est appellata. Non quod sola, sed quia rebus extra profundum condensis, proximior fuit conditrix. Hanc autem, ut ita dicam, omniscientiam, quia sit cum Patre, et Filio consubstantialis, computens, et coeffector, necesse est cum illis communicare, sicuti et illi eadem ratione, quidquid habent, cum eo necesse est communicare. At erant præterquam omnipotentes, etiam infinitipotentes. Igitur et hæc Mens, sicuti omnipotens, ita etiam est infiniti potens. Et quoniam, qualis essentia est, talis quoque est potentia, et qualis potentia, talis operatio. Et qualis operatio talia etiam ab ea eduntur opera: opificis huius, ut essentia, et potentia sunt infinitæ, ita infinita erit eius actio, et operatio. Ergo infinita necessario eius quoque opera erunt. Sed infinitate, auctoris infinitati, simili quidem infinita, sed inferiore. Inferiore inquam duplici ratione; tum quia extra ipsum sunt producta; tum quia omnis productio, non ad supera, sed ad infera, vel in circuitum progreditur. Infinitate ergo, a primis tribus infinitatibus essentiali, ac potentiali, et ut ita dicam actionali principiorum diversa, ea constabunt producta, infinitate scilicet quarta quadam, in numero consistente. Numero ergo infinita, tum primus, tum reliqui duo opifices entia produxere: similia quidem ipsis, sed inferiora. Unitates numero infinitas, essentias, viras, mentesque numero infinitas. Mentis quidem alias circa se, sed minus nobiles, easque numero infinitas. Sed triplici, ut par est, distinctas ordine, triplici Productorum ordini respondentes. Alias nimirum Patri, alias Filio, alias Spiritui, proximo earum productori. Nam si tres sunt productores, et omnis productor sibi simile producit, necessarium fuit has Patri, illas Filio, istas vero Spiritui esse assimilés. Quam rem Zoroaster, et magorum coetus acutissime perviderunt. Psellus enim ita scribit:

Μίαν ἀρχὴν τῶν πάντων δοξάζουσι, καὶ ἐν αὐτὴν, καὶ ἀγαθὸν ὑποῦμνοῦσι. εἶτα πατρικὸν τινὰ βυθὸν σέβονται, ἐκ τριῶν τριαδῶν συγκείμενον. ἐκάστη δὲ τριάς ἔχει πατέρα, δύναμιν, καὶ νοῦν.

“Unum principium rerum omnium constituunt. Et id, unum, et bonum, concelebrant. Deinde paternum quoddam profundum venerantur, et tribus triadibus compositum. Quæque autem trias habet Patrem, Potentiam et Mentem.”

Quibus nominibus tribus, principia quoque prima nominarunt; et primum profundum. Quod tantum νοητὸν intelligibile nuncuparunt. Hanc autem secundam triadem Proclus, et Damascius sæpe adducunt, et duplici nomine appellant, νοητὴν, καὶ νοερὰν intelligibilem, et intellectualem. In qua is qui pater dicitur, primo patri respondet. Quæ dicitur potentia, Filio.